

- suchasnoi` Ukrai`ns'koi` movi]." Busel V.T. ed. Kiev ; I'rp'i'n': VTF «Perun», 2009. Print.
7. Ukraine. Verkhovna Rada of Ukraine. *Economic Code of Ukraine*. N.p., 16 Jan. 1993. Web. 07 Apr. 2017. <<http://www.rada.gov.ua>>.
8. "On State Secrets." [Pro dergavnu taemnicyu]. *Vi'domosti' Verhovnoi` Radi Ukrai`ny* 16 (1994): 93. Print.
9. "On local government in Ukraine." [Pro misceve samovrjaduvannja v Ukraini]. *Vi'domosti' Verhovnoi` Radi Ukrai`ny* 24 (1997): 170. Print.
10. Loginov, O.V. *Administrative and legal support to executive bodies' information security*. Diss. National Academy of Internal Affairs of Ukraine, 2005. Kiev: NAIAU, 2005. Print.
11. Nadolishnij, P.I. *Theory and history of public administration [Teorijata istorija dergavnogo upravlinija]*. Odessa: ORIDU NADU, 2006. Print.
12. Opryshko, V.F. *Legal basis of state management of product quality [Pravovye osnovy gosudarstvennogo upravljenja kachestvom produkcii]*. Kiev: Vishcha shkola, 1986. Print.
13. Prihodchenko, L. *Ensuring of the effectiveness of governance: theoretical and methodological foundations [Zabezpechennja efektyvnosti gosudarstvennogo upravljenja: teoretiko-metodologichni zasady]*. Odessa: ORIDU NADU, 2009. Print.
14. Rajzberg, B.A. *State management of economic and social processes [Gosudarstvennoe upravlenie ekonomicheskimi i social`nymi processami]*. Moscow: INFRA-M, 2005. Print.
15. Stel'mashchuk, A.M. *State regulation of economy [Dergavne reguljuvannja ekonomiki]*. Ternopil: TANG, 2000. Print.
16. Shamhalov, F. *Fundamentals of the theory of public administration [Osnovy teorii gosudarstvennogo upravljenja]*. Moscow: Ekonomika, 2003. Print.
17. Yushchik, O.I. *The theoretical basis of the legislative process [Teoretychni osnovy zakonodavchogo procesu]*. Kiev: Parlaments`ke vydavnytstvo, 2004. Print.

УДК 351.82: 330.341.1

Лагутін В. Л., ад'юнт ННВЦ, НУЦЗУ, м. Харків

*Lahutin V., adjunct of the Training Research and Production Center,
National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv*

ОСНОВИ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

FUNDAMENTALS OF STATE REGULATION STRATEGY OF INNOVATION ACTIVITIES

В статті обґрунтовано, що держава на сучасному етапі розвитку економіки повинна грати провідну роль в розвитку інноваційних процесів. Стимулювання розвитку технологічних інновацій, неминуче приведе до скорочення

економічного зростання або, навпаки, сприяючи прискореному процесу технологічної модернізації, здатне за декілька років поліпшити економічний стан країни, підвищити її військову потужність і соціальне благополуччя.

Ключові слова: механізми державного управління інноваційною діяльністю, вищі навчальні заклади, науково-технічний потенціал.

It has been substantiated in the article that at the present stage of the economy development the state should play a leading role in the development of innovative processes. Deterring the development of technological innovations will inevitably lead to a reduction in economic growth or, conversely, contributing to the accelerated process of technological modernization, will improve the economic condition of the country, increase its military power and social welfare during the following few years.

Keywords: state regulatory mechanisms of innovation activities, higher education institutions, scientific and technical potential.

Постановка проблеми. Вивчення питань формування і розвитку інноваційних процесів в науково-технічній сфері не лише дозволило виявити закономірності відтворювального розвитку суспільства, але і визначило ряд проблем, що носять як об'єктивний, так і суб'єктивний характер, і що перешкоджають ефективному регулюванню інноваційної діяльності.

Обмеженість ресурсів (передусім, фінансових) держави привело до того, що державне регулювання інноваційної діяльності пішло по шляху конкуренції з "невидимою" рукою ринку в області ціноутворення, розподілу ресурсів і формування потенціалу. Конкуренція при недостатній кількості ресурсів ще більш загострила ситуацію, що призводить до появи проблеми розподілу ресурсів, потенційно залучених в інноваційну діяльність. В результаті багато учасників процесу державного регулювання дійшли висновку, що неможливо створити ефективну систему участі держави в інноваційному процесі і прагнули зосередитися на прямій участі в проектах за умови обмеження кількості проектів. Такий радикально ринковий підхід не дозволив створити збалансованого механізму державного регулювання не лише фінансування науки і науково-технічної сфери, але і механізму їх розвитку, позбавивши необхідних для цього ресурсів, що дозволяє говорити про наявність проблеми розподілу ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з державним регулюванням інноваційної діяльності, стали широко досліджуватися після другої світової війни, коли істотно зросло державне фінансування наукових досліджень і держава стало активніше втручатися в науково-технічну сферу. Істотний вклад в обґрунтування механізмів державного регулювання сфери підтримки інновацій внесли українські і закордонні вчені [1–7].

Постановка завдання. Метою статті є проаналізувати основи стратегії державного регулювання інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Побудова національної інноваційної системи вимагає усебічних реформ, заснованих на наукових дослідженнях й узагальненнях практичного досвіду. Інноваційна діяльність в Україні

характеризується досить різкою розбіжністю між високим потенціалом для інновацій і вкрай низькими результуючими показниками. Така розбіжність може бути пояснена трьома можливими об'єктивними причинами ситуації, що склалася:

- а) потенціалу інновацій немає насправді;
- б) немає потреби на ринку в комерціалізації інновацій;
- в) немає практики підтримки державою інноваційної діяльності в ринкових умовах.

З проблем, що викликають протиріччя між потенціалом і результатами, можна виділити низку основних, а саме: проблему стабілізації, проблему конкурентного середовища, проблему інституціональності і проблему управління. Якщо проблеми стабілізації і конкурентного середовища успішно вирішуються в економіці останніми роками, то проблеми формування інноваційних інститутів, що забезпечують економічне зростання на основі організаційно-правової бази, що полегшує організаційну взаємодію і проблеми управління як регулюючої дії, що забезпечує раціональну спрямованість і соціальну значущість процесів, залишаються вирішеними не повною мірою. Вказаний перелік глобальних проблем слід доповнити проблемою балансу між ринковими і державними методами регулювання інноваційної діяльності [2].

Проблема формування механізмів державного регулювання інноваційної діяльності безпосередньо пов'язана з проблемою економічного зростання і економічної рівноваги. У рамках проблеми економічного зростання особливе місце належить питанню: а що є джерелом економічного зростання? що забезпечує появу і розвиток підприємств? якою мірою держава може брати участь в регулюванні економічного зростання? Насамперед, зазначимо, що відсутній теорія, яка описує роль і місце організаційних перетворень в інноваційній діяльності, зокрема, проблема інноваційного розвитку підприємства як сукупності процесів перетворення короткострокових сигналів ринку в довгострокову динаміку і процесів використання інноваційного потенціалу інновацій, підприємств і економіки в цілому [7].

Слід відзначити, що в українській практиці ідеї інституціоналізму як носія ринкового лібералізму ще недостатньо поширені серед практиків. Крім того, існування інститутів суспільства призводить до необхідності їх цілеспрямованого формування або, принаймні, однонапрявленого руху. Такий стан речей визначає існування однієї з основних проблем – проблеми формування інноваційних інститутів. Ряд досліджень показує, що саме інноваційна складова радикальним чином впливає на процеси виробництва і відтворення в економіці в цілому і, у тому числі, в науково-технічній сфері. Результат такого впливу, як правило, полягає в наявності в знову створеній вартості долі перенесеної вартості інновацій і прибутку, що доводиться на інноваційну складову. Проте багато авторів констатують тільки факт наявності не поясненої компоненти прибутку в кінцевому продукті. Такий підхід говорить лише про наслідки використання інновацій в припущенні,

що такі інновації присутні. Для практичної діяльності потрібна теорія і практичні рекомендації, що дозволяють ідентифікувати (розпізнавати) здійсненність інновацій при підготовці і ухваленні інноваційних рішень. Наявність подібних розробок змінила б існуючий підхід до формування інновацій - підприємство могло б відносити ті або інші результати своєї діяльності до інноваційних ресурсів, і дістало б усвідомлену можливість для їх використання. Для більшості підприємств це завдання не можна буде вирішити в загальному вигляді, але, ще більшу цінність повинні мати теоретичні рекомендації, що дозволяють розробляти практичне керівництво. Висловлене дозволяє стверджувати, що існує ще як мінімум три приватні проблеми – проблеми формування інноваційного потенціалу, проблема ідентифікації і проблеми здійсненності.

Одночасно з проблемою ідентифікації виникає проблема ефективності комерціалізації інновацій. Традиційно склалися два підходи до кількісної оцінки ефективності: нормативна оцінка і порівняльна оцінка. Нормативний підхід заснований на реалізації планових стратегій, має високу якість за наявності ефективної нормативної бази. Проте, витрати на створення подібних інформаційних баз значні, що знижує застосовність цього підходу. Крім того, його використання обмежене рамками тільки одного підприємства або державного сектора в умовах ринкової економіки. Ідея порівняльної оцінки дозволяє розробити прогресивніші механізми, але переваги фактично зводяться до нуля через неможливість отримання даних для порівняння (особливо в умовах конкуренції і боротьби за лідерство) [3]. Крім того, порівняльна оцінка досить часто не може служити основою для ухвалення рішень, оскільки кількісні параметри одного проекту можуть не відповідати кількісним параметрам іншого проекту. Гостроту проблеми посилює відсутність підходів до виміру ефективності на основі інтервальних оцінок (визначення необхідного і достатнього рівня). Вирішення цієї проблеми могло б стати основою регулювання процесів комерціалізації інновацій і дозволило б скоротити витрати на інноваційну діяльність в результаті її більш цілеспрямованого характеру і, крім того, дозволило б розвіяти міфи про значний вплив того або іншого параметра на інноваційний процес на основі фактичних вимірів.

Проблема ефективності безпосередньо пов'язана з проблемою прогнозування результатів. Зазначимо, що особливістю інноваційної діяльності є не лише прогнозування ринкових результатів, але і необхідність у прогнозуванні стану підприємства, що реалізує проект. Це дозволяє виділити ще одну проблему – проблему діагностики розвитку підприємства, яке реалізовує інновації [6].

Складна структура процесу реалізації інноваційних рішень зумовила проблему комплексності організаційних рішень. Накладення інноваційних процесів на динаміку розвитку підприємства вимагає використання різних наборів організаційних дій на різних стадіях розвитку підприємства. Найбільш коректним передбачуване використання потенціалу інновації стає

у разі виконання усього комплексу заходів, пов'язаних з інновацією, що реалізовується. Така комплексність може бути досягнута на основі формування доцільного набору організаційних процедур залежно від стадії розвитку підприємства, його чутливості до змін і наявних можливостей. Очевидно, що виконання умов комплексності не є автоматично виконуваною умовою. Помилки в мірі впливу тих або інших чинників, помилки у виборі стратегії призводять до додаткових витрат (тимчасовим або фінансовим). Досить відомі концепції життєвого циклу інновацій на основі дослідження стадій, циклічності розвитку, взаємодії між стадіями, впливи управлінських рішень на різних стадіях життєвого циклу на кінцевий результат, проте практично відсутні рекомендації з відповідності стадій життєвого циклу інновацій і динаміки розвитку самого підприємства. Розвиток підприємства впливає на вирішення проблеми комплексності організаційних рішень, що вимагає постійного вивчення і розвитку теоретичних концепцій до вирішення вказаної проблеми [5].

Різний ступінь сприйнятливості підприємств до інновацій і готовності інновацій до реалізації визначають проблему ефективності використання ресурсів (доступу до ресурсів). Ухвалення рішень про інноваційний розвиток, так або інакше, вимагає систем оцінок (критеріїв ефективності). Існуючі підходи засновані на оцінці вкладень, необхідних для здійснення діяльності (інвестиційний аналіз). Фактичне виділення тих або інших вкладень в промисловості можливо при використанні нових структурних рішень і адаптації їх до нових завдань. Реструктуризація може бути часткою випадком інноваційної діяльності, проте, як показує практика, вигода від подібних рішень завжди локальна і не пов'язана з усім комплексом господарської діяльності, що бере участь в інноваційному процесі. Як альтернатива є можливість використовувати для оцінки продуктивності ряди (бізнес-лінії), що дозволяє отримати більш зважені оцінки механізмів державного регулювання реалізації інноваційного потенціалу. Проте суть проблеми ефективності використання ресурсів полягає не стільки в інструментарії економічних розрахунків, а скільки в пошуку варіантів розвитку підприємства. Таке рішення повинне істотно відрізнятися від популярних нині фінансових оцінок підприємства і його організаційної складової.

Комплексне й ефективне регулювання інноваційної діяльності може бути здійснене тільки при вирішенні проблеми організаційного супроводу і вибору організаційних рішень. У основі такого організаційного забезпечення може бути покладена концепція організаційних платформ, що реалізують ідею самоорганізації окремих компонент підприємства. Інноваційні процеси досить часто носять разовий характер. Разові процедури менш ефективні, чим постійні стабільні процеси. Такі разові інновації вимагають спеціальних методів організаційного забезпечення, їх індивідуальної реалізації. Для багатьох підприємств такі процеси виявляються дуже хворобливими і дорогими. Особливо небезпечні для разових процесів зміни в стані підприємства (недофінансування, нестача

кваліфікованих кадрів, зміна попиту на ринку і так далі), що зводить нанівець попередні дії і вкладення. Організаційний супровід містить як мінімум три напрями: створення структури, що раціонально розвивається, дослідження чутливості підприємства до змін (на основі інноваційного аудиту), формування у рамках організаційної платформи інновації як організаційної компоненти (організаційного елементу), рух якого є властивістю організаційної системи, а не результатом спеціальної управлінської дії. Крім того, аналіз вимог, що пред'являються інвесторами до інноваційних проектів, показав, що однією з найбільш важливих переваг інвесторів, являється організаційна завершеність проекту (як вірогідність організаційного виконання проекту). Такі переваги обов'язкові для внутрішніх, власних інвестицій і стають усе більш характерними для зовнішніх інвесторів. Забезпечення необхідної організаційної завершеності можливе у рамках вирішення вказаної проблеми [4].

При розробці практичних методів ефективного регулювання інноваційної діяльності, з'являється ще одна проблема: діагностика об'єкту, що використовує інноваційний потенціал. Діагностика підприємства має бути спрямована на комплексне вивчення і може бути виконана як діагностика еволюційного розвитку і як спеціалізований аналіз саме інноваційних властивостей.

Розвиток ринкових стосунків привів до появи проблеми, пов'язаної з інтеграцією інноваційних можливостей. Розвиток ринкових стосунків привів до того, що, окрім збільшення числа ієрархій, відбувається розтаскування інноваційних ресурсів в умовах господарської дезинтеграції і приватизації. В результаті, замість проголошеного зростання інноваційної продукції припиняється не лише впровадження і реалізація інновацій, але і припиняється накопичення інноваційного потенціалу (особливо наочно ця тенденція проявляється в підготовці кадрів, проведенні дослідницьких робіт, патентному захисту і так далі). Нині практично неможливо здійснити передачу інноваційних компонент на одному рівні (наприклад, на рівні регіону або усередині галузі). У регіонах або галузях відсутні організаційні форми, що дозволяють здійснювати таку взаємодію у рамках різних форм власності. Найбільш помітні ці процеси в діяльності різних інноваційних фондів, акумуляція дій в яких не веде до акумуляції використання накопичених ідей. Інноваційні фонди усе більш схилиються до форми створення корпоративних мереж, проте одночасно з процесом ширшого залучення підприємств для участі в діяльності, відбувається усе більше відособлення таких корпоративних мереж [3]. Теорія ринкового розвитку говорить про те, що єдиним механізмом ефективного стимулювання передачі інноваційних компонент на одному рівні є конкуренція. Проте при ефективних конкурентних стратегіях, надання можливості комерціалізації власного інноваційного рішення конкурентам маловірогідно. Одним з інструментів, що дозволяє поєднувати конкуренцію, антимонопольний контроль і ефективне використання інноваційного потенціалу, повинна стати інноваційна промислова

політика.

Особливе місце займає розгляд проблеми розподілу результатів. Інновативна економіка має подвійну природу: безперервний циклічний процес накопичення і використання інноваційного потенціалу і дискретний характер інновацій, що безпосередньо реалізуються. У результаті накладення цих процесів, можливе виникнення протиріч між накопиченням інноваційного потенціалу (оскільки найбільший вклад можливий від вже реалізованої інновації) і прибутком (оскільки найбільші очікування зростання прибутку пов'язані з майбутніми інноваціями).

Висновки. Таким чином, визначено, що основними проблемами є проблеми впровадження інновацій, конкуренції, управління і стабільності. З ключових проблем витікають більш приватні проблеми: проблема економічного зростання на основі інновацій; проблема формування інноваційних інститутів; проблема інноваційного розвитку підприємств; проблема розподілу ресурсів; проблема прискорення комерціалізації інновацій; проблема балансу між ринковими і державними методами; проблема ідентифікації інновацій; проблема здійсненності інновацій; проблема прискорення відбору; проблема прогнозування результатів; проблема захисту; проблема комплексності організаційних рішень; проблема інтеграції; проблема ефективності; проблема організаційного супроводу; проблема діагностики розвитку; проблема доступу до ресурсів; проблема вибору організаційних рішень; проблема розподілу результатів.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В.П. Теоретико-методологічні засади модернізації вищої освіти в Україні на рубежі століть (за матер. доповіді, виголошеної на засіданні загальних зборів АПН України 23.11.2000 р.) // Вища освіта України. – 2001. – № 2. – С. 5–13.

2. Антонюк О. Менеджмент в освітянській сфері: концептуальні засади / О. Антонюк // Персонал. – 2006. – № 10. – С. 58–65.

3. Державне управління в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. Б. Авер'янова. – К. : Вид-во ТОВ “СОМІ”, 1999. – С. 35–39.

4. Домбровська С.М. Трансформація державного управління освітньої політики України в контексті подальшого реформування та стабілізації / С.М. Домбровська // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць Харківського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентові України. – Х. : Магістр, 2010. – Вип. 1. – С. 293–298.

5. Жабенко О. В. Державна освітня політика в умовах європейської інтеграції / О. В. Жабенко // Державне управління в умовах інтеграції України в Європейський Союз : матеріали наук.-практ. конф. / за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – Т. 2. – С. 126–128.

6. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент. – М. : ЗАО «Бизнес-школа», 2000.

7. Цавганов С.А. Государственная поддержка инновационной деятельности (опыт программ SBIR и STTR в США) // Управление инновациями. Становление и развитие малой технологической фирмы / Под ред. Н.М. Фонштейн. – М. : АНХ, 1999.

References

1. Andruschenko, V.P. "Theoretical and methodological principles of the modernization of higher education in Ukraine at the turn of the century." [Teoretiko-metodologichni zasady modernizacii vischoij osvity]. *Vushcha osvita Ukrainy* 2 (2001): 5–13. Print.
2. Antonyuk, O. "Management in the educational field: conceptual basis" [Menedgement v osvitjanskij sferi: conceptual`ni zasady]. *Personal* 10 (2006): 58–65. Print.
3. State administration in Ukraine [*Gosudarsvennoe upravlenie v Ukraine*]. Kiev: TOV «SOMI», 1999. Print.
4. Dombrovska, S.M. "The transformation of public administration of the education policy in Ukraine in the context of further reformation and stabilization" [Transformacija dergavnogo upravlinnja osvitnoj politiki Ukrainy v konteksti podal`shogo reformuvannja ta stabilizacii]. *Aktual`ni problemy dergavnogo upravlinnja* 1 (2010): 293–298. Print.
5. Zhabenko, O.V. *State education policy in terms of European integration* [Dergavna osvitnja politika v umovah evropejs`koj integracii]. Proc. of Dergavne upravlinnja v umovah integracii v Evropejs`kyj Soyuz, UAPA, Kiev. Vol. 2. Kiev: UADU, 2002. 126-128. Print.
6. Fathutdinov, R.A. *Innovative management* [Innovacionnji menedgment]. Moscow: Biznes-shkola, 2000. Print.
7. Tsavganov, S.A. "State support of innovation activities (experience of SBIR and STTR in the USA)." [Gosudarstvennaja poddergka innovacionnoj dejatel`nosti (opyt program SBIR i STTR v USA)]. *Upravlenie innovacijami. Stanovlenie i razvitie maloj tehnologicheskoy firmy* (1999). Print.